

Boekbespreking: T. Phijffer, *Het gelijk van Multatuli : het handelen van Eduard Douwes Dekker in rechtshistorisch perspectief*

Citation for published version (APA):

van Rhee, C. H. (2000). Boekbespreking: T. Phijffer, *Het gelijk van Multatuli : het handelen van Eduard Douwes Dekker in rechtshistorisch perspectief*. *Mr.*, 2000(8-9), 57.

Document status and date:

Published: 01/01/2000

Document Version:

Accepted author manuscript (Peer reviewed / editorial board version)

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.umlib.nl/taverne-license

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

repository@maastrichtuniversity.nl

providing details and we will investigate your claim.

Verschenen in: *Mr.*, 8-9/sept. 2000, p. 57-57.

T. Phijffer, *Het gelijk van Multatuli. Het handelen van Eduard Douwes Dekker in rechtshistorisch perspectief*, Amsterdam 2000

Multatuli ofwel Eduard Douwes Dekker was geen aangenaam mens. Wie van zijn biografie kennisneemt, kan slechts tot de conclusie komen dat er maar één figuur in zijn leven centraal stond en dat was hijzelf. Met belangen en gevoelens van anderen hield hij geen rekening, tenzij dit in zijn eigen scenario van pas kwam. Hij speelde het klaar om zijn vrouw als postillon d'amour in te zetten waar hij zijn vriendinnetjes wilde informeren omtrent zijn gevoelens voor hen. De kwalijke wijze waarop hij zijn kinderen en bovenal zijn zoon heeft behandeld, is genoegzaam bekend. Ook overigens kan er over zijn persoonlijkheid weinig goeds gezegd worden. Bepaald niet verheffend zijn de door hem vervaardigde grafschriften voor Thorbecke. Als ik mij goed herinner, luidt de meest platvloerse ervan als volgt: "Geachte wand'laar die mij hier begraven ziet / Als sterven een kunst was dan lag ik hier niet." Dat is niet leuk, dat is treurig.

Ontegenzeggelijk was Multatuli ook, zij het bij vlagen, een groot schrijver. En dan doel ik vooral op zijn Woutertje Pieterse (wie niet weet dat juffrouw Laps een zoogdier is, leze dit boek!), dat voor mij nog steeds een van de parels van de 19^e-eeuwse literatuur is. Daarnaast heeft Multatuli in zijn *Ideën* [sic] echter veel onzin geschreven. Kritische zin ontbrak hem waar het hemzelf betrof. Ook de Havelaar draagt hiervan sporen. Dat de Havelaar uiteindelijk toch een fraai boek is, wil ik niet ontkennen. Waar ik wel vraagtekens bij wil zetten, is de kwestie of het optreden van Douwes Dekker in Lebak, dat, zoals bekend, aan de Havelaar ten grondslag ligt, werd ingegeven door Dekker's verbondenheid met het lot van de "arme Javaan". Het karakter van Dekker kennende, vraag ik mij af of zijn optreden niet vooral berustte op zijn geloof dat onder zijn wijs beleid de wereld een betere plek zou zijn; het is best mogelijk dat de "arme Javaan" in dit opzicht eerder de rol van figurant speelde in de film die de grootheid en het belang van de figuur Douwes Dekker moest benadrukken. Maar dat zijn slechts vermoedens en de theorievorming hierover kan ik beter aan psychologen overlaten. Op deze plaats wil ik vooral de juridische kant van de zaak Dekker onder ogen nemen, iets waar het Tom Phijffer, de schrijver van het hier te signaleren boek, ook om te doen is.

De bestuursstructuur van Nederlands-Indië was vrij complex en kwam erop neer dat naast Europese bestuursambtenaren als Dekker, ook de plaatselijke, "inlandse" adel werd ingeschakeld bij de gezagsuitoefening over de kolonie. Karta Nata Negara, regent in de Bantamse landstreek Lebak waar Dekker resideerde als assistent-resident, was zo'n inlandse vorst. Dekker nu werd ontslagen als assistent-resident van Lebak omdat hij het gedrag van deze regent, die de plaatselijke bevolking uitbuitte, aan de kaak stelde bij het Gouvernement. Het boek van Phijffer is bedoeld om na te gaan in hoeverre het optreden van Dekker gerechtvaardigd was, niet zozeer uit ethisch oogpunt, maar veeleer vanuit het perspectief van de jurist/rechtshistoricus. Dat is een nieuwe benadering, omdat in de geschriften die over de zaak Lebak zijn verschenen een onderzoek naar de door Douwes Dekker zelf aangehaalde wettigheid van zijn optreden ontbreekt. Deze leemte wordt door Phijffer opgevuld. Op meeslepende wijze tracht de schrijver aan te tonen dat Dekker "naar de letter van de wet" iets moest doen tegen het door hem gesignaleerde misbruik. Daarbij bespreekt Phijffer relevante regelgeving en ook plaatst hij het optreden van Dekker tegen de achtergrond van de toenmalige Nederlandse koloniale politiek. Aangezien de schrijver, die in het dagelijks leven advocaat te Amsterdam is, zich opstelt als raadsman van Douwes Dekker, leest het boek als

een spannende roman. Het vuur verdwijnt ietwat in het laatste, zevende hoofdstuk, dat vooral handelt over de politieke situatie in Nederland ten tijde van Dekker's optreden. Dat hoofdstuk zal de gemiddelde lezer mijns inziens minder boeien.

Ter afsluiting, de kracht, maar daarmee meteen ook de zwakte van Phijffer's studie, is het feit dat hij zich opwerpt als pleitbezorger van Douwes Dekker. Dat betekent dat de lezer die het boek beschouwt vanuit wetenschappelijk perspectief en die zoekt naar nuancering zich bij lezing af en toe wat ongemakkelijk zal voelen. Maar het neemt niet weg dat "Het gelijk van Multatuli" een meeslepend, goed leesbaar boek is, dat het grotere publiek zal overtuigen van het feit dat rechtshistorie een boeiend vak is. En dit laatste lijkt mij geen gering compliment voor Phijffer.

Prof. mr C.H. van Rhee, Maastricht